

Interreg IIIB Project, Alpine Space Programme, co-financed by the EU

Obvestila št.3

november 2005

Po polletni izvedbi projekta se je v okviru projekta DIAMONT odvila že vrsta aktivnosti. Pripravljalni raziskavi se izvajata po načrtu: Delovni paket 5 – vse nacionalne analize vpliva kulturnih razlik na regionalni razvoj v Alpah so bile povzete v končnem poročilu, ki je trenutno v postopku notranje kontrole kakovosti. Delovni paket 6 – približno 60 strokovnjakov smo v drugem krogu Delphi študije prosili, naj ocenijo prihodnji razvoj v Alpah. Organiziran je bil tudi drugi sestanek projektne skupine, in sicer 8. in 9. septembra v Bolzanu.

Srečanje projektne skupine 8. in 9. septembra v Bolzanu

Drugo srečanje projektne skupine je velikodušno gostil inštitut EURAC. Skupina je izkoristila priložnost in obiskala Arheološki muzej v Bolzanu, kjer je razstavljen mumija »Ötzija«, moža, ki so ga našli zamrznjenega v ledeniku Tisenjoch. A bolj kot občudovanju čudovite alpske kulturne dediščine je bil sestanek posvečen delovnemu paketu 6, tj. Delphi študiji. Raziskava o glavnih vprašanih prihodnjega razvoja alpskih regij je zdaj sredi izvajanja. Vincent Briquel, ki je odgovoren za izvedbo delovnega paketa 6, je predstavil rezultate prvega kroga raziskave, v katerem je sodelovalo več kot 60 strokovnjakov. Vincent je poudaril širok spekter odgovorov in izredno raznolikost pridobljenih informacij. Po plodnih razpravah se je projektna skupina dogovorila o struk-

rilo 51 strokovnjakov, bodo skupna področja temeljiteje analizirana v tretjem krogu, ki bo predvidoma opravljen v januarju 2006. Delovni paket bo zaključen do konca februarja 2006.

Konstanze Schönthaler je predstavila začetne delovne aktivnosti pri delovnem paketu 7, katerega izvedba se je pričela avgusta. Da bi analizirali glavna problemska področja razvoja v Alpah, so bili preučeni ustrezni državni in mednarodni dokumenti o trajnostnem regionalnem razvoju in razpoložljivi sistemi kazalnikov. Zaradi ugotovljene velike raznolikosti informacij in sistemov kazalnikov je poudarila, da bi morali nujno združiti razpoložljive kazalnike in jih učinkoviteje uporabiti za sistem SOIA (Sistem opazovanja in informiranja o Alpah).

Srečanju se je pridružil tudi Ruggero Schleicher-Tappeser, ki je odgovoren za vzpostavitev sistema SOIA. Poročal je, da je Stalni sekretariat Alpske konvencije dogovorjen z bavarskim ministrstvom za okolje, da bo upravljal podatkovno bazo xml, v kateri se bodo za sistem SOIA shranjevali razpoložljivi podatki. Strukturo podatkovne baze je sicer treba še izpopolniti, vendar bi bila lahko uporabna kot preliminarna struktura za podatkovno bazo DIAMONT, ki jo bo vzpostavil EURAC v okviru delovnega paketa 8. Da bi uskladili ta prizadevanja, so se dogovorili za sestanek, ki bo 7. decembra na bavarskem Ministrstvu za okolje v Münchnu. Sklenjen mora biti tudi formalni dogovor z inštitutom EURAC o uporabi podatkov sistema SOIA v delovnem paketu 8.

Projektna skupina DIAMONT in Ruggero Schleicher-Tappeser.

turi drugega vprašalnika, namreč o oblikovanju treh tez za vsako od osmih izbranih širših področij (kmetijstvo in gozdarstvo, mobilnost in promet, rekreacija in turizem, prebivalstvo in družba, energetika, industrija in storitve, mestna in podeželska naselja, naravna in kulturna dediščina ter zdravje in kakovost življenja). Po tej – v osnovi sektorski – analizi, na katero je odgovo-

Razvojni trendi in pomembna vprašanja v alpskem prostoru: primerjava med rezultati študije EU in ocenami strokovnjakov v Delphi študiji v okviru projekta DIAMONT

Avgusta 2005 je bil objavljen končni osnutek »Raziskave o prihodnjem trajnostnem prostorskem razvoju alpskega prostora« (več informacij: <http://www.alpinespace.org>). Naloga šestih neodvisnih strokovnjakov iz vsake od

alpskih držav je bila ugotoviti ključne probleme in strateške akterje, ključne za nadnacionalno sodelovanje v alpskem prostoru po l. 2006. V okviru tega projekta je za projekt DIAMONT posebej zanimiva analiza najpomembnejših razvojnih trendov v Alpah, ugotovljenih v raziskavah, poročilih ali raziskovalnih projektih. Skupaj je bilo analiziranih in razvrščenih nič manj kot 34 razvojnih trendov glede na njihov prihodnji vpliv na prostorski razvoj. Te trende, ki so na kratko opisani v nadaljevanju, lahko primerjamo z ugotovitvami strokovnjakov, ki so sodelovali v Delphi študiji v okviru projekta DIAMONT (delovni paket 6).

Podobnosti med raziskavama

Po ugotovitvah raziskave EU o prihodnjem razvoju je eden od glavnih problemov prihodnosti izginjanje naravnih habitatov in zmanjševanje biotske raznovrstnosti zaradi kmetijstva, zmanjševanja pokrajinske pestrosti, širjenja urbanih območij, neomejenega razvoja turizma in gradnje infrastrukture. Strokovnjaki v projektu DIAMONT pa so nakazali, da je za ohranjanje biotske raznovrstnosti potreben prostorski mozaik različne rabe tal: tržno usmerjeno kmetijstvo bi moralo sobivati z

Matteo Pippa (levo) in Vincent Briquet (desno) sta analizirala rezultate Delphi študije o prihodnjem razvoju alpskih regij.

bolj ekstenzivnimi oblikami kmetovanja ter zavarovanimi območji ali celo območji divjine, masovni turizem bi moral sobivati z območji, namenjenimi rekreaciji v naravi. Drugi trend je povečevanje obsega prometa na glavnih tranzitnih koridorjih. Zaradi povečevanja obsega blagovnega in osebnega prometa bo ostal pomen javnega prevoza razmeroma majhen. Na ta trend so opozorili tudi strokovnjaki v projektu DIAMONT. Bili so mnenja, da v večini alpskih območij javni prevoz še vedno ne izpolnjuje pričakovanj prebivalcev glede lahkega dostopa do delovnih mest, storitev in rekreacijske infrastrukture. Le s finančnimi ukrepi, regulativno infrastrukturo in bistveno višjimi cenami bencina bi lahko v prihodnosti povečali privlačnost javnega prevoza. Staranje in zmanjševanje deleža aktivnega prebivalstva sta splošna trenda, značilna za vso Evropo. Zaradi

odseljavanja z razvojno manj ugodnih območij pa so osrednje Alpe še veliko bolj prizadete. Strokovnjaki v projektu DIAMONT soglašajo, da je zaustavitev odseljavanja mlajšega prebivalstva ključna naloga za prihodnji razvoj. Zato je treba zagotoviti kakovostno izobraževanje in omogočiti razvoj novih delovnih mest v obrobni območjih. Kot zadnji primer navajamo primer turizma, ki bo predvidoma prizadet zaradi vse hujše konkurence, koncentracije in večjega povpraševanja po objektih in napravah višje kakovosti. Nekateri strokovnjaki v projektu DIAMONT so ocenili, da se bo konkurenca okrepila zlasti med zimskošportnimi središči masovnega turizma, ki jih bodo prizadele podnebne spremembe. Turistični sektor se mora prilagoditi spremembam v turističnem povpraševanju, zato mora popestriti ponudbo mehkega turizma in objektov visoke kakovosti.

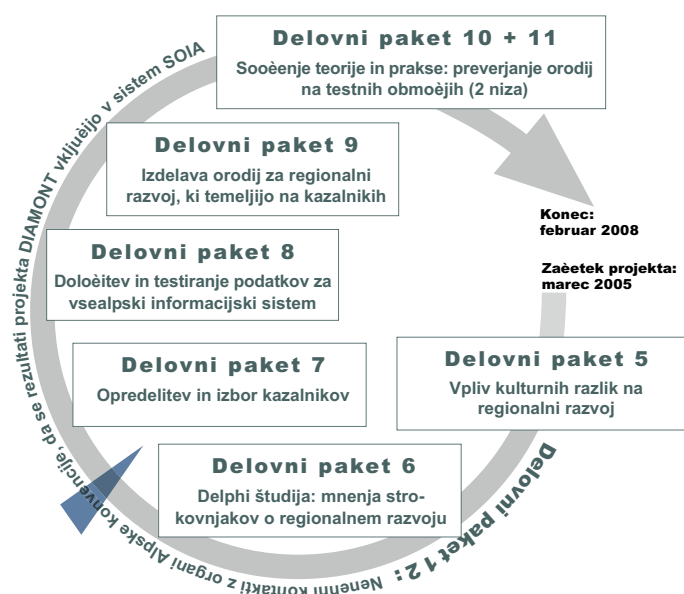
Podrobnosti iz Delphi študije

V večini primerov se najpomembnejši problemi, ki so bili ugotovljeni v Delphi študiji, opravljene v okviru projekta DIAMONT, skladajo s trendi, ugotovljenimi v raziskavi EU o prihodnjem razvoju. Drugi krog Delphi študije je bil namenjen pridobitvi mnenj strokovnjakov o težah glede posledic sedanjih trendov. Z nekaterimi se 50 strokovnjakov, ki so bili vključeni v anketo, povsem strinja, glede drugih pa si njihova mnenja povsem nasprotujejo. Večina strokovnjakov je npr. zavrnila tezo, da so pokrajinske značilnosti pomemben dejavnik pri pritegovanju novih gospodarskih dejavnosti, npr. informacijske tehnologije. Nekateri strokovnjaki so dokaj visoko ocenili inovativni potencial raznolikih družbenih skupin v alpskem prostoru, drugi pa niso mogli ugotoviti povezave med družbeno raznolikostjo in inovativnostjo, saj je ta odvisna predvsem od podjetniškega duha posameznikov. Izrazili so bojazen, da se lahko različne skupine med seboj prej ovirajo, kot da bi si delile zamisli. V prisotnosti močnih urbanih središč zunaj Alp niso nujno videli nevarnosti za uravnotežen prostorski razvoj na območju Alp. Nasprotno pa je lahko zmanjševanje pomena lokalnih tradicionalnih urbanih središč vir problemov. Kakovost življenja v obrobni območjih je omejena zaradi prerazporejanja javnih storitev ali odsotnosti zanesljivih zdravstvenih storitev. V mestnih območjih pa dober dostop do delovnih mest, pestra ponudba razvedrilnih storitev in dober dostop do rekreacijske infrastrukture odtehtajo visoke cene bivanja ali onesnažen zrak. Glede kulturne dediščine se nekateri strokovnjaki bojijo »muzealizacije« lokalnih tradicij, drugi pa pričakujejo njihovo prevrednotenje in oživitve, pri čemer bi si akterji med seboj pomagali in tako razvijali nove kulturne identitete, ki se ne bi navezovale toliko na konkretne kraje, temveč na druge kriterije (gorski športi, narava itd.).

Splošni cilj projekta DIAMONT je spremljati te trende in tako omogočiti oceno trajnosti prihodnjih razvojnih trendov. Na osnovi rezultatov Delphi študije bodo opredeljeni ustrezni razvojni kazalniki, v izbranih testnih območjih pa bodo ovrednoteni različni inštrumenti. S tem bo projekt prispeval nov zidak k graditvi trajnostne prihodnosti v alpskem prostoru.

DIAMONT – stanje projekta po prvem polletju

Po prvem polletju se projekt DIAMONT bliža svoji osrednji fazi. Prvi dve raziskavi sta skoraj zaključeni. Poročilo o vplivu kulturnih razlik na regionalni razvoj v Alpah (delovni paket 5) je trenutno v postopku notranjega pregleda kakovosti. Objavljeno bo proti koncu leta. Poročilo lahko vpliva na Delovno skupino za prebivalstvo in kulturo pri Alpski konvenciji in bo verjetno objavljeno v »Alpskih signalih«. Februarja 2006 bo iz ocen strokovnjakov, podanih v Delphi študiji (delovni paket 6), pripravljen širok pregled pomembnih vprašanj, ki najbolj vplivajo na sedanji in prihodnji razvoj alpskega prostora. Na podlagi vseh teh ugotovitev bo projektna skupina pričela določati kazalnike, ustrezne za opis teh procesov (delovni paket 7). Skoraj istočasno se bo pričelo iskanje podatkov, ki so na voljo za celotno območje Alp. Medtem ko potekajo vse te raziskave, smo v tesnem stiku s Stalnim sekretariatom Alpske konvencije. Ulrike Tappeiner, ki je znanstvena vodja projekta, bo 29. novembra predstavila dosežene rezultate in prihodnje cilje projekta DIAMONT na sestanku delovne skupine SOIA v Bolzanu v Italiji.

Potek projekta DIAMONT.

Novice, pomembne za alpski prostor

11. december 2005: Mednarodni dan gora

Leta 2003 je Generalna skupščina OZN razglasila 11. december za Mednarodni dan gora, s čimer naj bi se okrepila zavest o pomenu gora za človeštvo. Vsako leto je izbrana druga tema. Kampanja v l. 2005 je posvečena »Trajnostnemu turizmu za zmanjševanje revščine v gorskih območjih« (Več informacij: <http://www.fao.org/mnts>)

Čezalpski promet: mednarodna konferenca 1.-3. decembra v Luzernu v Švici

Konferenca se bo posvetila ključnim vprašanjem, ki se nanašajo na promet na območju Alp. Udeleženci bodo posredovali informacije o trenutnih trendih in rezultatih raziskav. Načrtovana je tudi ekskurzija v Amsteg na gradbišče baznega predora Gotthard. (Več informacij: <http://www.monitraf.org>)

Natečaj organizacije CIPRA: 160.000 evrov za trajnostne projekte

Na letni konferenci CIPRE v Brigu v Švici 22. septembra 2005 so predstavili nagrajene projekte v okviru natečaja »Prihodnost v Alpah«. V vsaki od šestih kategorij (regionalna dodana vrednost; zmogljivost upravljanja; zavarovana območja; mobilnost; nove oblike odločanja; politike in inštrumenti) je bila podeljena glavna nagrada v višini 25.000 evrov. CIPRA je podelila tudi dve posebni nagradi po 5000 evrov. Namen natečaja je bil objava in mreženje inovativnih programov, ki prispevajo k uveljavljanju splošnega koncepta trajnosti. Tri nagrade so dobili avstrijski projekti (Salzburg, Tirolska in Vorarlberg), dve sta bili podeljeni italijanskim projektom (Furlanija, Južna Tirolska), po eno nagrado pa so prejeli projekti iz Nemčije (Allgäu), Slovenije in Švice (Grisons). (Več informacij: <http://competition.cipra.org/de/wettbewerb>). Udeleženci konference so tudi sprejeli Resolucijo o odgovornosti alpskih mest za prihodnost Alp. (Več informacij: <http://www.cipra.org>)

Novе vsebine na spletni strani Via Alpina

Via Alpina je odprla spletno stran, na kateri so na novo predstavljene poti: na interaktivnih zemljevidih v različnih merilih najdemo podrobne praktične informacije o vseh 341 daljinskih pešpoteh. (več informacij: <http://www.via-alpina.org>)

MIREN: raziskovalna mreža o vdiranju rastlinskih vrst v gorska območja

Nova svetovna raziskovalna mreža MIREN (Mountain Invasion Research Network) je bila ustanovljena letošnje poletje. Ukvarja se z vdiranjem rastlinskih vrst v gorska območja, zlasti z vidika globalnih sprememb. Mreža načrtuje vzpostavitev in upravljanje svetovne podatkovne baze o vzorcih, procesih in posledicah vdiranja invazivnih rastlinskih vrst v gorska območja. Koordinira jo Geobotanični inštitut pri Zveznem švicarskem inštitutu za tehnologijo (ETH) v Zürichu, njeni člani pa prihajajo iz šestih gorskih območij po svetu. (več informacij: <http://www.miren.ethz.ch>)

Konferenca Open Science (Odperta znanost): globalne spremembe v gorskih območjih (2.-6. oktober, Perth, Škotska)

Konferenca, ki je odprta za vse raziskovalce, ki se ukvarjajo z vzorci globalnih sprememb v gorskih območjih, je bila sklicana z namenom, da se pripravi celovita raziskovalna strategija za gorska območja, ki se bo uspešno spopadala z izzivi 21. stoletja. (več informacij in osnutek raziskovalne strategije: <http://www.mountain.conf.uhi.ac.uk>)

Isamap: projekt usklajevanja regionalnih podatkovnih baz

Cilj novega projekta CADSES INTERREG III B je vzpostaviti čezmejno infrastrukturo za izmenjavo prostorskih podatkov iz Koroške, Furlanije Julijske krajine in Slovenije, kar bo osnova za regionalno načrtovanje, varstvo pred naravnimi nesrečami in odločanje na področju regionalne politike. (več informacij: <http://www.isamap.info>)

Kazalniki za gorska območja – večina dela je že opravljena:

Rezultati mednarodne Delovne skupine za okoljske cilje in kazalnike (Working Group for Environmental Objectives and Indicators, WG-EOI) v okviru Alpske konvencije: Sinergijski učinki za DIAMONT

Dr. Beno Hain, Zvezna agencija za okolje, oddelek za varstvo podnebja, Wörlitzer Platz 1, 06844 Dessau, Nemčija

Okvir Alpske konvencije

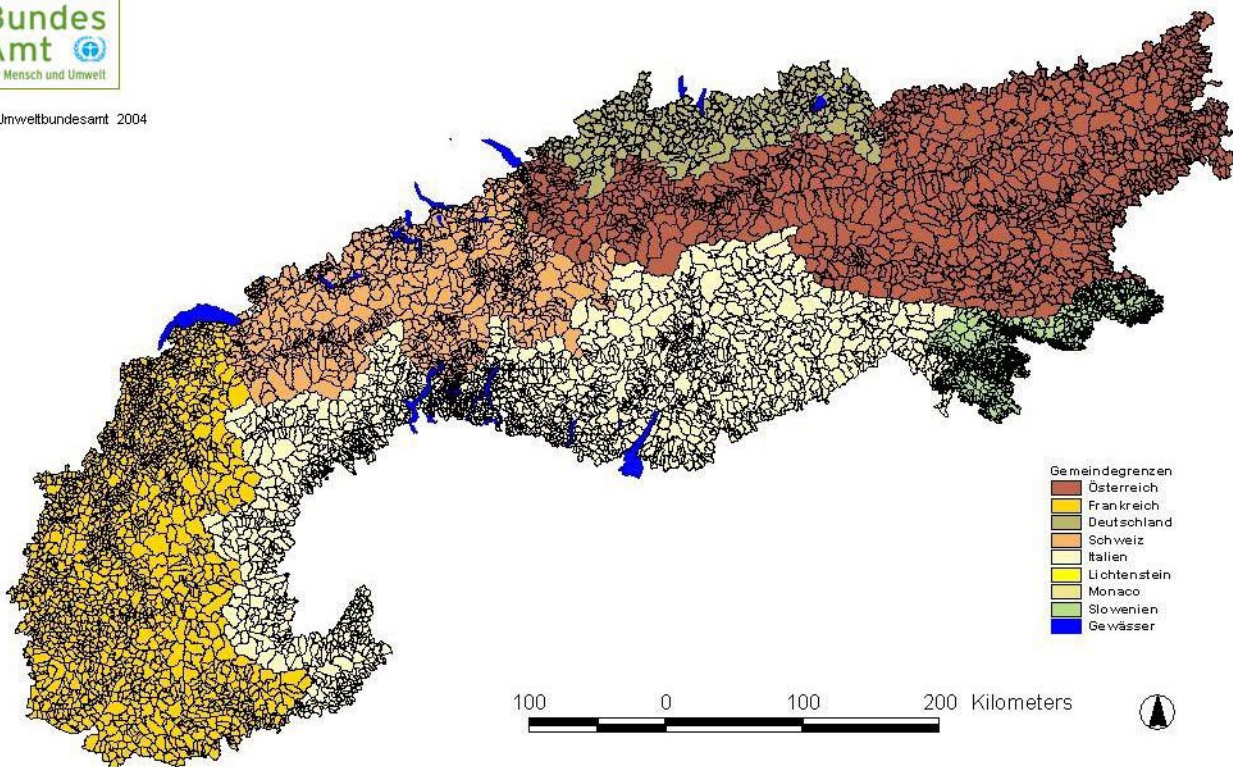
Problemi in območja, zajeti z Alpsko konvencijo in njenimi protokoli, so različni in obsegajo široko paleto okoljskih in družbeno-gospodarskih ciljev. Številna od teh območij in ciljev so med seboj povezana in so osnova za izvedbene ukrepe. Na Alpski konferenci leta 2002 je bila sprejeta odločitev, da je treba s pomočjo kazalnikov opisati in ovrednotiti razvojne trende in izvedbena prizadevanja na območju Alpskega loka. Delovni skupini je bil podeljen mandat za pripravo in predlog sistema kazalnikov in konceptualnega okvira za poročilo o stanju Alp. Končno poročilo delovne skupine so potrdili ministri alpskih držav leta 2004. Potrdili so, da bi moral biti predlagani sistem kazalnikov osnova za prihodnje delo in za prvo poročilo o stanju Alp, ki ga mora pripraviti Stalni sekretariat Alpske konvencije do konca leta 2006.

Izsledki delovne skupine WG-EOI

Delovna skupina WG-EOI je ugotovila 23 pomembnih področij oz. problemov, s katerimi se ukvarja Alpska konvencija in bi utegnili biti pomembni tudi za regionalni razvoj. Ta področja so prilagojena tako, da tvorijo ogrodje Poročila o stanju Alp. Konceptualna priporočila delovne skupine WG-EOI so usklajena z veljavnimi Evropskimi smernicami za poročanje (EEA in drugih) in delom na področju kazalnikov. Skupaj je bilo predlaganih 95 kazalnikov, začenši z okoljskimi področji (npr. onesnaževanje podtalnice, emisije iz prometa), vključevali pa so tudi najpomembnejša področja, povezana z rabo tal (kmetijstvo, gozdarstvo, turizem) in družbeno-gospodarskimi vidiki (npr. gostota prebivalstva, stopnja brezposelnosti). V nekaterih primerih je bila podatkovna baza pomanjkljiva, zato je delovna skupina WG-EOI predlagala, da se probleme opiše

© Umweltbundesamt 2004

Bearbeitung: Europäische Akademie Bozen - Flavio Ruffini, Thomas Streifeneder, Beatrice Eiselt. Unterstützt durch das Land Südtirol.
Gemeindegrenzen: NUTS 5 - SABE v. 1.1 Eurogeographics

Fig 1: Rezultati Delovne skupine za okoljske cilje in kazalnike (WG-EOI): Karta občin na območju Alpske konvencije. Osnova za prostorsko in regionalno prikazovanje kazalnikov na območju Alp.

kvalitativno ali pa da se pripravijo študije primerov, če so podatki na voljo le za določena območja ali države. Na tej osnovi je delovna skupina WG-EOI pripravila prototip poglavij za 13 področij v Poročilu o stanju Alp, vključno z zemljevidi (slika 1). Vse informacije o kazalnikih in podatkih so bile dokumentirane na podatkovnih obrazcih za kazalnike in podatke skladno s standardi, ki veljajo za meta podatke.

Povezave med delom delovne skupine WG-EOI in projektom DIAMONT

Podobno kot delovna skupina WG-EOI ima tudi projekt DIAMONT nalogo podpreti skupni sistem opazovanja in informiranja o Alpah (SOIA) z določitvijo kazalnikov in možnih virov podatkov. Ta naloga mora biti metodološko skladna z odločitvam Alpske konference glede njenega sistema kazalnikov in poročila o stanju Alp. To je že bilo opravljeno, saj se predlog projekta DIAMONT nanaša neposredno na delo in rezultate delovne skupine WG-EOI. Politični okvir Alpske konvencije je osnovna referenčna točka vsealpskih projektov, ki so kakorkoli povezani z njenimi cilji. Zato bi moral projekt DIAMONT pri svojem metodološkem delu upoštevati tudi cilje Alpske konvencije. Pristop delovne skupine WG-EOI zagotavlja mednarodno priznano metodo povezovanja. Gre za pragmatičen pristop, kjer so o oblikovanju in določitvi tematskih področij odločali povezanost z vprašanji iz protokolov, razpoložljivost podatkov in obstoječi kazalniki. Cilj projekta DIAMONT, ki je hkrati tudi velik izziv, je tudi izboljšati uporabo razpoložljivih metod in obstoječih podatkovnih virov za prostorsko načrtovanje in trajnosten regionalni razvoj. Zato bo ta projekt naredil korak naprej pri dodajanju novih tematskih vidikov in povezovalnih pogledov k delu delovne skupine WG-EOI.

Izkušnje z medregionalno in mednarodno izmenjavo podatkov, usklajevanjem podatkov in kazalniki

Ena od izkušenj delovne skupine WG-EOI je bila, da je bilo treba premagati veliko ovir za reševanju problemov, povezanih z neuskkljenimi viri podatkov in izmenjavo podatkov med državami članicami. Kljub temu rezultati delovne skupine WG-EOI kažejo, da je te težave s precejšnjo prizadevnostjo do določene mere mogoče obvladati. Izkazalo se je, da je zdrava in dobro koordinirana struktura osnova za uspešno oblikovanje in izvedbo konceptov in metod za poročanje in kazalnike. Pomembna je pregledna komunikacija med ustreznimi ustanovami in deležniki v vseh fazah projekta, oblikovanje skupnih standardov in doseganje enakega razumevanja vprašanj. Projekt DIAMONT ima priložnost uporabiti rezultate delovne skupine WG-EOI kot izhodišče za izboljšanje regionalnega razvoja v Alpah.

Naložite

TPoročilo delovne skupine z naslovom »Die Veränderung des Lebensraumes Alpen dokumentieren«, ki ga je potrdila Alpska konferenca, lahko naložite v nemščini, francoščini, slovenščini in italijanščini na <http://www.umweltbundesamt.de/>

koledar projekta DIAMONT

10.-11.03.2006: Sestanek projektne skupine v Ljubljani v Sloveniji.

december 2005 - januar 2006: tretji krog delfi študije (dp 6).

07.12.2005: sestanek o podatkovnih bazah z bavarskim ministrstvom za okolje v Münchnu.

29.11.2005: Predstavitve projekta DIAMONT na sestanku delovne skupine za sistem SOIA v Bolzanu

23.11.2005: Interni sestanek projektne skupine v Münchnu za usklajevanje delovnih korakov, načrtovanih za dp 6 in 9.

15.11.2005: Rok za oddajo 2. poročila o napredku organu upravljanja

08./09.09.2005: Drugi sestanek delovne skupine DIAMONT v Bolzanu v prostorih inštituta EURAC.

novice na spletni strani

Na spletni strani projekta DIAMONT lahko najdete informacije o strukturi projekta, partnerskih organizacijah, časovnem razporedu aktivnosti in stanju posameznih delovnih paketov. Pred kratkim je bil dodan forum o glosarju projekta DIAMONT, nameščen pa je bil tudi program za nalaganje dokumentov o trajnostnem regionalnem razvoju.

<http://diamont.uibk.ac.at>

kontaktne osebe za informacije

Vodilni partner in odgovorna ustanova:

Univerza v Innsbrucku, Inštitut za geografijo
Innrain 52, A-6020 Innsbruck

Kontaktne osebe:

univ. prof. dr. Axel Borsdorf
Tel: 0043-(0)512-507-5400
E-pošta: Axel.Borsdorf@uibk.ac.at

dipl. biol. Sigrun Lange
Tel: 0043-(0)512.507.5413
E-pošta: Sigrun.Lange@uibk.ac.at

Znanstveni vodja projekta:

univ. prof. dr. Ulrike Tappeiner
Tel: 0043-(0)512-507-5923
E-pošta: Ulrike.Tappeiner@uibk.ac.at

dr. Erich Tasser
Tel: 0043-(0)512-507-5978
E-pošta: Erich.Tasser@eurac.edu

dipl.geogr. Christina Seidl (EURAC)
Tel: 0039-0471-055-319
E-pošta: Christina.Seidl@eurac.edu

Co-financed by EU - Interreg III B, Alpine Space